

Transparentnost Srbija
Transparency Serbia

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti za period

19. - 25. novembar 2016. godine

Bilten broj 48/2016

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom	3
Selektivni glas struke	3
Inicijative i analize	4
Koliko korupcija tišti privrednike u Srbiji	4
Antikorupcijsko savetovalište ALAC	9
Rekonstrukcija gradskog trga	9
Sumnja na malverzacije u zdravstvenoj ustanovi	9
Prijava protiv direktorke škole	9
Konferencije	10
Aktuelni predlozi zakona, GCB, izveštaj o napretku	10
Mediji	14
Javna preduzeća - donatori, sponzori, humanitarci	14
Malo konkretnih rezultata	16

Aktivnosti

I u protekloj nedelji, uz redovne aktivnosti na projektima koje sprovodimo, predstavnici TS učestvovali su na nekoliko okruglih stolova i konferencija. Takođe, organizovali smo konferenciju za novinare (detaljnije u poglavlju "Konferencije"), a Antikorupcijsko savetovalište ALAC bilo je aktivno, kao i svake nedelje u proteklih 10 godina.

Programski direktor TS Nemanja Nenadić učestvovao je 25. novembra na sastanku radne grupe za unutrašnji nadzor za sprovođenje Zakona o inspekcijskom nadzoru. Tema je bila usvajanje planova rada ministarstava i bolja koordinacija njihovog rada. Dan pre toga, 24. novembra, Nenadić je prisustvovao godišnjoj skupštini Stalne konferencije gradova i opština, na kojoj se govorilo o novom Zakonu o lokalnoj samoupravi, pripremi budžeta lokalnih vlasti, državnoj pomoći na lokalnom nivou.

Predstavnik TS Rade Đurić učestvovao je 21. i 22. novembra u Berlinu na skupu koji se bavio pitanjima otvorenosti podataka u javnim nabavkama u zemljama Evrope. Predstavio je trenutnu situaciju Srbiji, a uporedno je prikazano više alata, istraživanja i praktičnih primera koji daju sliku otvorenosti podataka vezanih za postupke, ugovore i interesovanje novinara i javnosti.

Nemanja Nenadić je 22. novembra govorio na javnoj debati o zakonodavnom postupku u organizaciji OEBS-a i Ministarstva državne u prave i lokalne samouprave, a 21. novembra na javnoj tribini o novom Zakonu o Agenciji za borbu protiv korupcije.

Naše Antikorupcijsko savetovalište (ALAC) u Beogradu primilo je tokom protekle sedmice 16 poziva na telefon 0800 081 081 a još 10 slučajeva otvoreno je na osnovu informacija dobijenih na mejl ts@transparentnost.org.rs, poštom, preko Facebooka, ličnim kontaktima, sa interneta ili iz pres klipinga. I ove nedelje nekoliko slučajeva kojima se Savetovalište bavilo izdvajamo u posebnu rubriku u Biltenu.

Na našoj [Facebook stranici](#) ove sedmice smo objavili devet tekstova, komentara i linkova u vezi sa korupcijskim i antikorupcijskim temama i aktuelnostima. [Na sajtu](#) smo objavili pet tekstova i analiza. U protekloj sedmici objavljene su čak 72 vesti ili priloga o aktivnostima Transparentnosti Srbija ili vesti u kojoj su citirani stavovi predstavnika naše organizacije.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnoj sedmici:

Pod lupom

Selektivni glas struke

24. novembar 2016.

Na ovom mestu smo mnogo puta ukazivali na nelogičnosti u izjavama nosilaca vlasti. Međutim, kada nelogičnosti pređu određenu granicu gotovo da postaje neizbežna pomisao da nije u pitanju previd, već namerno iritiranje građana. Tako nešto bi se moglo pomisliti i za izjavu beogradskog gradonačelnika, Siniše Malog na temu struke i međunarodnih konkursa. Mediji naime prenose njegovu [izjavu](#) da postoje primeri da su se zgrade gradile i preuređivale tako da se na kraju ispostavilo da su neprimerene okruženju i ambijentu u kome se nalaze, a kao primer naveo stambeno-poslovnu zgradu u Pariskoj ulici broj 8 u Beogradu za koju je, kako je dodao, dobijena dozvola 2012. godine, a ona se uopšte ne uklapa u okruženje. "**Tada se nije poslušala struka, a to je najvažnije.** Po meni to je veliki promašaj i žao mi je što je ta zgrada napravljena tako. **Kada struka dâ reč kroz međunarodni konkurs,** to je stvar koju treba poštovati", rekao je on.

Da podsetimo, **izmenama Generalnog plana Beograda**, do kojih je uz ozbiljno **kršenje pravila** došlo 2014, a sve kako bi se izašlo u susret željama tada tek potencijalnog investitora za „Beograd na vodi“, pri čemu je **glavni promoter** ovakvog načina realizacije projekta bio upravo **g. Mali, ukinuta je obaveza sprovođenja međunarodnog arhitektonskog konkursa za uređivanje „Savskog amfiteatra“**. I pre i posle toga, „**struka**“, oličena u brojnim arhitektama, njihovim udruženjima i stručnjacima drugih grana (geologija, saobraćaj)

je ukazivala na pogubnost pojedinih zamisli projekta „BG na vodi“.

Zbog toga je okolnost da upravo Siniša Mali govori o međunarodnim konkursima kao rešenju arhitektonskih pitanja i nepoštovanju mišljenja struke kao ozbiljnom problemu svojevrsna provokacija. Potrebno je mnogo dobronamernosti (mada je možda ispravnije to nazvati **naivnošću**) da bi se iz ove izjave izveo zaključak kako će gradski oci ubuduće slušati mišljenje struke ili građana i da će organizovati nadmetanja i za arhitektonska rešenja i za potencijalne poslovne partnere.

Inače, u normalnim okolnostima, nakon izjave gradonačelnika o tome da je dozvola za izgradnju zgrade „koja se ne uklapa u okruženje“ dobijena pre četiri godine, moralo bi da usledi makar pitanje (kad već sam nije dao obrazloženje) o tome šta je gradska vlast pokušala da uradi po tom pitanju od 2013 do danas. Ako kojim slučajem ne postoje zakonska ovlašćenja da se utiče na arhitektonska rešenja, onda bi objašnjenje gradonačelnika ili drugih gradskih službi moralo da sadrži i informaciju o tome da li su gradske vlasti inicirale izmenu propisa koji bi taj problem trebalo da reše u nekim budućim spornim situacijama.

Inicijative i analize

Koliko korupcija tišti privrednike u Srbiji

20. novembar 2016.

Kada je vest o rezultatima istraživanja o korupciji naslovljena sa „[Korupcija u padu, ucenjivanje privrednika skoro iskorenjeno](#)“, kod mnogih će prva reakcija biti da sa samim istraživanjem ili sa interpretacijom podataka nešto nije u redu ili pak da se vest uopšte ne odnosi na našu zemlju.

Naslov „[Veze sa političkim partijama - drugi po važnosti faktor prilikom dobijanja javnih nabavki](#)“, koji se odnosi na isto istraživanje, zvuči prepoznatljivije. Da li [istraživanje USAID programa za bolje poslovanje](#) daje razloga za optimizam i koji su stvarni problemi?

U pitanju je istraživanje koje je sprovedeno šesti put među privrednim društvima i preduzetnicima u Srbiji i odnosi se na kvalitet poslovnog okruženja. Podaci se prikupljaju direktnim intervjuima, preko hiljadu predstavnika

firmi i preduzetnika sa najmanje troje radnika iz raznih delatnosti i regiona a anketa je sprovedena u septembru 2016. Iz prikaza rezultata se može uočiti generalna težnja podrške reformi regulatornog okvira privrednog poslovanja u Srbiji, u čijim pojedinim komponentama je i ovaj projekat imao značajno učešće (npr. inspeksijski nadzor). Generalno, način prikazivanja podataka istraživanja je takav da su nesumnjivo pozitivni trendovi izraženi tako da izgledaju još pozitivnije, pri čemu je najčešće poređenje sa inicijalnom, 2011. godinom, u odnosu na koju je napredak zaista krupan po većini posmatranih parametara, dok se manje pažnje posvećuje okolnosti da je napredak minimalan po većini posmatranih parametara u periodu od 2013. do danas, uključujući i period poslednjih reformskih zahvata (čiji će rezultati možda biti vidljiviji u sledećem istraživanju).

Kako ističu organizatori ove ankete, došlo je do značajnog poboljšanja u oblastima inspeksijskog nadzora i građevinskih dozvola, a do nazadovanja je došlo u vezi sa sudskim postupcima. „Prema ispitanicima, 2016. korupcija ima gotovo identičan uticaj na njihovo poslovanje kao i 2015.: 13% privrednika smatra

da korupcija „veoma mnogo“ ugrožava njihovo poslovanje, a 36% navodi da im korupcija „donekle“ ugrožava poslovanje.“ Ističe se da je reč o znatnom smanjenju u odnosu na istraživanje iz 2011, a takođe i da čak 98% ispitanika nije imalo iskustva sa direktnom iznudom. Sudeći po nalazima BEP godišnjih istraživanja, percepcija privrednika o uticaju korupcije na njihovo poslovanje je na sličnom nivou od 2013. do danas, uz pozitivne tendencije (povećanje broja onih koji kažu da im korupcija ne utiče na poslovanje sa 46 na 51%).

Još pozitivniji su trendovi kada je reč o transparentnosti i predvidljivosti poslovanja. U toj oblasti 2016. godine poboljšanja vidi 19% ispitanika, a u 2013. je procenat bio 9%, ali je i dalje broj onih koji imaju potpuno suprotno stanovište (misle da nema napretka) daleko veći - 37%.

Anketa
1000 preduzeća

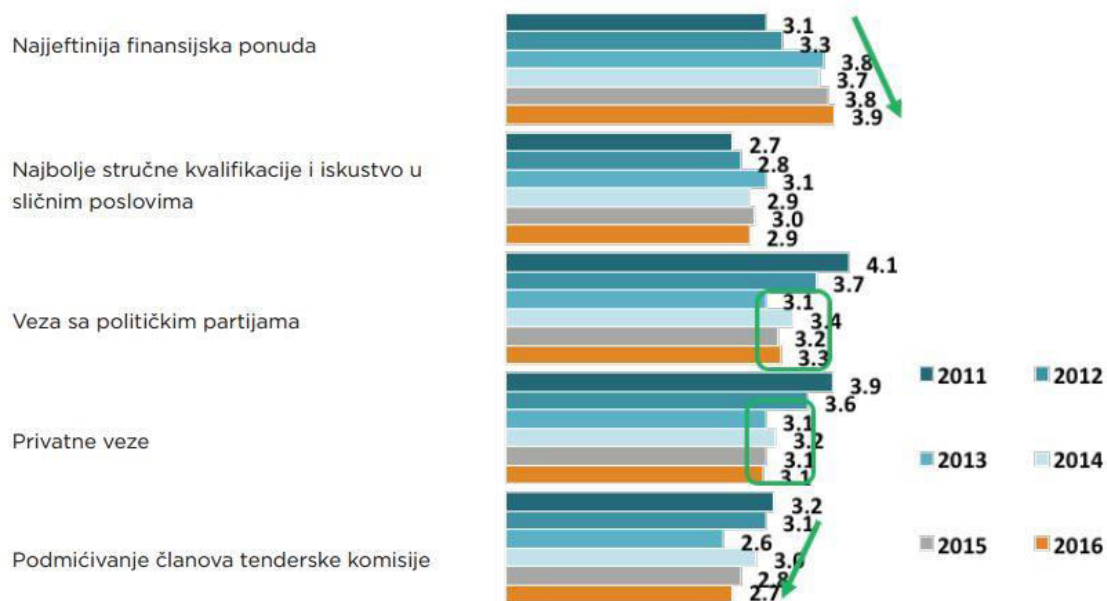
Zanimljivi su nalazi koji se odnose na „javne rasprave o fiskalnim i makroekonomskim temama“ (ili „o reformi propisa kojima se uređuje poslovno okruženje“ – drugačije je navedeno u tabeli i u tekstu). Broj onih koji imaju pozitivnu percepciju je gotovo identičan kao i u prethodnom pitanju, iako ona nisu neposredno povezana, tako da se može pretpostaviti da je reč o trendu da isti ispitanici imaju listom pozitivni ili negativni stav i percepciju postojećeg stanja. Kada bi se odgovori ispitanika razumeli doslovno, trebalo bi imati na umu da nije reč o oceni kvaliteta javnih rasprava, već o tome da li ih ima više nego u ranijim godinama. Kao i u prethodnom pitanju, broj onih koji misle da nije došlo do poboljšanja je duplo veći od onih koji to poboljšanje uočavaju, ali su trendovi pozitivni (broj nezadovoljnih se smanjio sa 56% na 40%). Šteta je što ova percepcija ispitanika nije stavljena u korelaciju sa nekim čvršćim podacima. Naime, praksa organizovanja javnih rasprava u pripremi propisa je i dalje veoma oskudna, a rasprave o fiskalnim i makroekonomskim temama se ne vode na zakonom propisani način ni u Narodnoj skupštini (npr. o Fiskalnoj strategiji), a kamoli na način koji omogućava učešće građana i privrednika.

Treba napomenuti da je kod predstavljanja podataka od strane BEP zbrajan broj onih koji se „slažu“ ili „delimično slažu“ sa ispitivanim tvrdnjama. Jezički gledano ovakav pristup je ispravan, ali je sa metodološke tačke upitan. Naime, u svakom istraživanju postoji znatan broj ljudi koji nemaju dovoljno saznanja o materiji a ne žele da se svrstaju u neopredeljene i onda biraju „srednji odgovor“, kako god da on glasi u konkretnom slučaju.

Utiscima se mere i pojedini aspekti javnih nabavki. Tako, na osnovu ovog istraživanja činilac koji najviše utiče na dobijanje poslova sa državom jeste „najjeftinija finansijska ponuda“, iza čega slede „veze sa političkim partijama“, „privatne veze“, pa najbolje kvalifikacije i iskustvo. Na začelju je „podmićivanje članova komisije“. Čini se da je vrednost istraživanja po ovom pitanju ograničena. Naime, razlike kod pojedinih odgovora nisu drastične, jer najčešći ima ocenu 3.9 (nije jasno, ali verovatno na skali od 1 do 5), sledeći 3,3, pa 3,1, 2,9 i 2,7. Više vrednosti ima poređenje kroz vreme, gde se može uočiti lagani porast utiska o tome da cena utiče na dobijanje posla (sa 3,1 na 3,9 u poslednjih šest godina), do čega se došlo na uštrb raznih korumpiranih aranžmana, dok je utisak o značaju stručnih kvalifikacija ostao uglavnom na istom nivou kao što je bio i ranije.

Grafikon 6. Koliko često sledeći parametri utiču na dobijanje poslova putem javnih nabavki

Iako su pomaci приметni u odnosu na 2011, pozitivnih pomaka u stvari nije bilo još od 2013, ili su oni zanemarljivi. Iz istraživanja je međutim jasno da ovi utisci uglavnom nisu zasnovani na neposrednom iskustvu, što bitno smanjuje njihovu vrednost za donošenje zaključaka o sistemu javnih nabavki uopšte. Naime, čak 72% ispitanika nije baš nikada učestvovao na tenderu, a samo 11% ispitanika „ima značajnije iskustvo sa javnim nabavkama“. Drugim rečima, iako istraživanje daje naznake blagog porasta poverenja u sistem javnih nabavki, ono je i dalje na veoma niskom nivou.

Istraživanje govori o pozitivnim pomacima u vezi sa regulatornim reformama i troškovima ispunjavanja zakonskih obaveza. Rezultati su slični kao 2015, a nešto bolji nego godinu dana ranije kada je zabeležen poslednji bitniji pomak. Zanimljivo je da od pojedinih Vladinih mera iz domena regulatornog okruženja, veoma mali broj ispitanika ima i želi da pruži odgovor. Najviše oko četvrtine ispitanika je iznosilo stav po ovim pitanjima, a u nekim slučajevima tek oko 10%. Najčešće primedbe se odnose na poreze.

U vezi sa inspeksijskim nadzorom istraživanje beleži poboljšanje po nekoliko osnova u odnosu na ranije godine, mada bi se pre moglo govoriti o nastavku pozitivnog trenda iz ranijih godina nego o vanrednim efektima primene novog Zakona o inspeksijskom nadzoru.

Tako se, na primer, iz godine u godinu povećava broj ispitanika koji smatraju da je postupak pritužbe na rad inspektora efikasan (sa 23% u 2013 na 50 % u poslednjem

istraživanju). Po dva pitanja nije bilo nikakvog poboljšanja. Prvo se odnosi na utisak da „inspektori često imaju obavezu da nađu razlog za novčano kažnjavanje preduzeća ili pokretanje postupka“, koji je na istom nivou u poslednje tri godine. Drugo se odnosi na korupciju. Gotovo jedna četvrtina ispitanika (24%) smatra da preduzeća moraju da podmite inspektore kako bi prošla kontrolu bez kazne. Ovaj procenat se ne menja već tri godine a znatno je veći nego što je bio inicijalne, 2013. godine (14%).

Na bolju percepciju regulatornog okruženja utiče i rad javne uprave, za koju 59% ispitanika kaže daje sada efikasnija nego pre godinu dana (prošlegodine je 55% ispitanika odgovorilo da je rad javneuprave bio efikasniji nego prethodne godine).

Zanimljivi su empirijski pokazatelji o inspekcijama. Prosečan iznos izrečenih novčanih kazni smanjio se za 15% u 2016. godini u odnosu na prethodnu godinu, a u odnosu na 2011. godinu za više od 50 odsto. Smanjenja broja poseta, utrošenog vremena se nije menjao bitno već treću godinu za redom. Privrednike, kao i prethodnih godina, najčešće posećuju najveće inspekcije: tržišna inspekcija, inspekcija rada i poreska inspekcija.

Zanimljivi su odgovori u pogledu ekonomske politike Vlade. Ispitanici se snažno protive smanjenju podsticajnih mera i transfera od kojih neposredno imaju koristi, a istovremeno su saglasni sa smanjenjima u oblastima u kojima transferi nemaju neposredan uticaj na njihovo poslovanje. Jedina oblast u kojoj je podrška srpskih privrednika za smanjenje budžetskih davanja značajna i u 2016. jesu olakšice za strana ulaganja (gde 53 odsto ispitanih privrednika podržava smanjenje), dok se ispitanici snažno protive smanjenju ulaganja u infrastrukturu (samo 11 odsto želi smanjenje), uz manje protivljenje subvencijama energenata i sirovina i subvencijama za cene proizvoda i usluga, koje je međutim i dalje značajno (gde 27, 29, i 28 odsto ispitanika, redom, želi smanjenje).

Više od polovine intervjuisanih privrednika i dalje vidi sivu ekonomiju kao značajnu pretnju njihovom poslovanju.

Autori istraživanja, između ostalog, preporučuju dalju reformu javne uprave i uvođenje E-rešenja, „nastavak jačanja transparentnosti i predvidivosti poslovnog okruženja“, mere protiv sive ekonomije i jačanje inspekcijanskog nadzora („Kako bi se utome uspelo, neophodno je nastaviti dosledno sprovođenje reforme inspekcija, a naročito uvođenje e-inspektor sistema, pun prelazak svih inspektorata na nadzor zasnovan na proceni rizika ipromene vezane za status inspektora, koje uključuju kontinuirano praćenje i vrednovanje njihovog rada. Ipak, inspekcijanski nadzor nije jedini, niti dovoljan faktor u borbi protiv sive ekonomije. Ostale oblasti kojima bi trebalo posvetiti pažnju su: saradnja policije, tužilaštva i pravosuđa sa inspekcijama, kako bi sistem sankcija za one koji posluju “na crno” bio efikasniji; dalje unapređenje poreske administracije i poboljšanje likvidnostiprivrede kroz restrukturiranje javnih preduzeća i podsticanje rasta privatnog sektora.“), smanjenje ili ukidanje parafiskalnih nameta, restrukturiranje državne pomoći sektoru malih i srednjih preduzeća, obezbeđenjem efikasnog izvršnog postupka i smanjenjem administrativnih opterećenja, i na druge načine.

TS je saglasna sa gotovo svim navedenim merama, ali ih ne smatra dovoljnim. Za komponentu borbe protiv korupcije, bez obzira na pojedine pozitivne trendove koje pokazuje BEP istraživanje, bilo bi potrebno preduzeti i mnoge druge aktivnosti koji nisu pomenute, uključujući reforme krivičnog zakonodavstva, reforme u oblastima dodira javnog i privatnog sektora (javne nabavke, javno-privatna partnerstva), proaktivno delovanje javnih tužilaca i drugih državnih organa u otkrivanju nepravilnosti, mere unutrašnje regulacije samog privatnog sektora i drugo. U svakom slučaju, korisno je što postoje i istraživanja ove vrste, ali bi trebalo sprovoditi i dodatna, u kojima bi još više pažnje bilo posvećeno iskustvima privrednika a manje njihovim utiscima o pojavama o kojima katkad nemaju neposredna saznanja.

Neke od preporuka koje se tiču ove oblasti TS je predstavila i u studiji **Sistema društvenog integriteta**, u poglavlju posvećenom poslovnom sektoru. Reč je, naime o preporukama čije bi usvajanje trebalo da poveća antikorupcijski potencijal ovog sektora, što je bio predmet analize studije:

1. Poslovni sektor bi trebalo da bude aktivniji u iniciranju mera koje treba da uklone sistemske uzorke korupcije;
2. Dalja promocija i uvođenje planova integriteta u privatnim kompanijama;
3. Poslovni sektor bi trebalo da ohrabruje prijavljivanje korupcije unutar privatnog sektora umesto da se takvi slučajevi skrivaju. Takođe bi trebalo da ohrabruje uzbunjivače;
4. Vlada i Skupština bi trebalo da izmene Zakon o porezu na dobit pravnih lica u skladu sa Akcionim planom za sprovođenje Antikorupcijske strategije; Poslovni sektor bi trebalo da razmotri pružanje podrške projektima civilnog društva usmerenim na suzbijanje korupcije, posebno u onim oblastima u kojima se susreću javni i privatni sektor, kao što su javne nabavke.

Antikorupcijsko savetovalište ALAC

Prenosimo tri slučaja otvorena u našem Antikorupcijskom savetovalištu:

Rekonstrukcija gradskog trga

Dobili smo prijavu u vezi sa izvođenjem građevinskih radova na trgu u jednoj opštini u Vojvodini. Radovi su započeti još 2011. godine, na osnovu urađenog projekta, a sumnja se da nije sprovedena javna nabavka za izvođenje radova. Nakon pokušaja pribavljanja dokumentacije od strane osobe koja nam je prijavila slučaj, dobijen je odgovor da nabavke nije ni bilo. Ovakvo saznanje se kosi sa pravilima Zakona o javnim nabavkama. U ovoj fazi istraživanja, sugerisali smo da se pokušaju pribaviti odgovori od UJN, a pre svega na osnovu izveštaja o izvršenim javnim nabavkama, analizira stranicu Portala javnih nabavki, odnosno da se direktno zatraži zahtevom za pristup informacijama od javnog značaja od naručioca. Nakon saznavanja svih informacija i detalja oko postupaka u vezi sa izvođenjem radova, te ukoliko se utvrdi nepravilnost, uslediće i prijave nadležnim organima. .

Sumnja na malverzacije u zdravstvenoj ustanovi

Našoj organizaciji obratila se, anonimnom prijavom, zaposlena u jednoj zdravstvenih ustanovi u Beogradu. Ukazano nam je na problem sa kojim se suočava, i pre svega zatražila mišljenje o svojoj eventualnoj odgovornosti zbog toga što ne prijavljuje korupciju koju uočava. U pitanju je situacija koja se odnosi na radnje direktorke koja, kroz postupak javne nabavke, dodeljuje posao svojoj preduzetničkoj firmi. Faktički, ukoliko se ispostavi kroz dokumentaciju, imamo situaciju u kojoj direktorka kao ovlašćeno lice, ispred zdravstvene ustanove, potpisuje ugovor o isporuci određenih dobara (ketering) sa samom sobom kao izvršiocom. Lice koje nam je prijavilo slučaj navodi da to nije jedina situacija, te da se na ovaj način više puta nezakonito izvršavali određeni poslovi. Napominjemo da se direktorka najverovatnije nije obraćala Agenciji za borbu protiv korupcije, te će nam, uz analizu antikorupcijskih odredbi zakona o javnim nabavkama, obaveštavanje Agencije biti jedan od prioritentih zadataka.

Prijava protiv direktorke škole

Primili smo i jedan interesantan slučaj iz istočne Srbije (u određenim slučajevima ne možemo da navodimo nazive institucija i imena građana koji prijavljuju korupciju pre svega zbog sigurnosti klijenata, odnosno dok se ne dobije njihova saglasnost), gde je prijavljena direktorka zbog falsifikovanja školskih dnevnika rada kod nekoliko učitelja. Nezakonite radnje se ogledaju pre svega u sačinjavanju lažnih zapisnika, netačnim tehničkim podacima o izvršenim smenama, broju izvršilaca, spornim rasporedima radnih aktivnosti, falsifikovanim fotokopijama dnevnika rada. Nastojaćemo da prikupimo što više podataka, te proveravamo postupajuće državne organe u ovom slučaju, s obzirom na to da je kod prijave korupcije najvažnije postupanje nadležnih institucija kakve su, u ovom slučaju, zdravstvena ili budžetska inspekcija, Uprava za javne nabavke, inspektorati u MUP-u ili čak i javni tužilac.

Konferencije

Aktuelni predlozi zakona, GCB, izveštaj o napretku

22. novembra 2016.

Transparentnost Srbija predstavila je 22. novembra, na konferenciji za novinare, osvrt na aktuelne Vladine predloge antikorupcijskih zakona (predlog Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, predlog Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije i Nacrt zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije).

Predstavili smo i istraživanje o korupciji – rezultate Globalnog barometra korupcije Transparency International 2016. za EU i region, kao i osvrt na Izveštaj Evropske komisije o Srbiji za 2016.

U kontekstu izveštaja Evropske komisije, koja traži rezultate u borbi protiv korupcije ne visokom nivou i razmatra kapacitete istražnih organa, nalaza istraživanja Globalnog barometra korupcije koji pokazuju nepoznavanje građana o

tome kome treba da prijave korupciju i nepoverenje u te organe, kao i aktuelne predloge antikorupcijskih zakona, **predsednik TS profesor Vladimir Goati** se u uvodnom izlaganju osvrnuo na problem planiranja kapaciteta državnih organa za borbu protiv korupcije. Tako, kao što je ukazao, desetogodišnji sudski proces protiv osumnjičenih za korupciju na kragujevačkom Pravnom fakultetu, dokaz je neadekvatnog planiranja. Između ostalog, zbog velikog broja optuženih i mogućnosti da se zbog odsustva odlaže suđenje, taj sudski proces i dalje traje.

Izmene Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije

Programski direktor TS Nemanja Nenadić, ukazao je da se sa izmenama Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije uveliko kasni. Rokovi iz strateških akata su odavno probijeni, a zatim odlagani. Na ove izmene značajnu pažnju obraća i Evropska komisija, koja je ovo kašnjenje konstatovala i u svom poslednjem Izveštaju o napretku. Nacrt novog Zakona, na kojem se dosta radilo je promovisan pre mesec i po dana, ali do sada, osim rasprave koju je organizovala Agencija u saradnji sa Fakultetom

političkih nauka u Beogradu, nije bilo javne razmene mišljenja. Takva rasprava bi bila neophodna i u ovoj i u potonjoj fazi, kada Zakon bude došao u Skupštinu (npr. u formi javnog slušanja).

TS je imala predstavnika u radnoj grupi (Nemanja Nenadić), ali su ipak brojni predlozi koji nisu ušli u Nacrt. Među najvažnijim primedbama u tom pogledu TS ističe odsustvo normi o obelodanjivanju i rešavanju sukoba interesa kod savetnika (nisu ni javni funkcioneri, ni javni službenici), nepotpune norme koje bi sprečile ozbiljan problem vođenja funkcionerske kampanje, kao i nedovoljno precizne norme u pogledu obaveza Agencije kod provere imovine i prihoda funkcionera.

TS je saglasna sa brojnim komentarima koje je na ovaj Nacrt dala Agencije za borbu protiv korupcije, u pogledu rešavanja pitanja kumulacije funkcija, zastarelosti gonjenja preporuka, budžeta za rad Agencije, preciziranja normi u

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АГЕНЦИЈА ЗА БОРБУ
ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

brojnim slučajevima. I primedbe Agencije koje se odnose na neadekvatan status zaposlenih (veće obaveze i ograničenja – iste plate) su na mestu i dobro obrazložene, ali bi trebalo naći rešenje koje će biti saglasno ukupnom sistemu plata u javnom sektoru. Kod osmišljavanja konačne verzije novog zakona treba voditi računa i o tome da se razjasni uloga Agencije u kontroli finansiranja političkih subjekata. Iako pravno nije nužno da se u ovom zakonu govori o tom pitanju, sama činjenica da je izostavljeno pominjanje nadležnosti Agencije na ovom polju budi sumnju u postojanje planova da joj ove nadležnosti budu oduzete, što bi se nesumnjivo štetno odrazilo na vršenje kontrole na predstojećim predsedničkim izborima. Pored toga, treba imati u vidu da bi norme ovog zakona trebalo da budu u saglasnosti sa rešenjima iz drugog akta, čije je donošenje najavljeno – Zakona o ispitivanju porekla imovine – ali da za sada nema naznaka kakva pravila bi taj zakon trebalo da sadrži. Najzad, o pitanjima sukoba interesa i statusa Agencije kao nezavisnog državnog organa i brojnim drugim pitanjima treba voditi računa i prilikom predstojećih izmena Ustava Republike Srbije

Globalni barometar korupcije za Evropu i srednji Aziju

Izvršni direktor TS Bojana Medenica predstavila je ključne nalaze Globalnog barometra - istraživanja o korupciji Transparency International za Evropu i srednju Aziju 2015/2016.

U Evropi i srednjoj Aziji trećina ispitanika vidi korupciju kao jedan od tri najozbiljnija problema u zemlji. Udeo ljudi koji imaju takvo mišljenje je najveći na Kosovu, u Španiji i Moldaviji.

Više od polovine građana smatra da se njihove vlade loše bore protiv korupcije. Najgore mišljenje o učinku svojih vlasti imaju građani Ukrajine, Moldavije, BiH i Španije (preko 80 % negativnih ocena), dok su manje od 30% negativnih ocena dobile samo vlasti u Švedskoj i Švajcarskoj.

Političari nemaju dobar glas u većini zemalja. Jedna trećina građana smatra da je većina poslanika i članova Vlade korumpirana.

Građani širom kontinenta smatraju da bogati ljudi vrše neprimereni uticaj na donošenje odluka vlasti. Čak 60% ispitanika smatra da je taj uticaj prevelik i traži strožija pravila da bi se on ograničio. Ovakva mišljenja su naročito izražena u Španiji i Portugaliji.

Sitna korupcija je i dalje veoma raširena i to najviše u zemljama bivšeg SSSR-a, a rekorder je Tadžikistan, sa preko polovine korisnika usluga javnog sektora koji su dali mito u prethodnih godinu dana. Da ni ulazak u EU nije brana korupciji pokazuju rezultati istraživanja za Rumuniju i Litvaniju, sa preko 20% građana koji su podmićivali.

Ispitanici misle da je najbolji način za borbu protiv korupcije odbijanje da se plati mito i prijavljivanje korupcije. Prijavljivanje kao rešenje najviše vide građani zemalja EU. S druge strane preko jedne četvrtine ispitanika smatra da se protiv korupcije ne može ništa učiniti.

Kao glavni razlog za neprijavljivanje korupcije građani navode strah od posledica (30%). Da stvar bude lošija, mnogi (38%) misle da prijavljivanje korupcije nije društveno prihvatljivo.

Transparency International kao rešenja za neke od navedenih problema predlaže:

- da države i institucije EU usvoje transparentna pravila o lobiranju, kako bi se pratio proces donošenja odluka, i kako bi informacije o svim lobističkim aktivnostima bile dostupne javnosti
- da države, a naročito one koje su kandidati za ulazak u EU i zemlje bivšeg SSSR-a, treba da umanje uticaj izvršne vlasti na sudove i javno tužilaštvo, tako što će obezbediti da sistem imenovanja, premeštaja i razrešenja bude transparentan i objektivan
- Države moraju da usvoje i primene sveobuhvatne zakone kako bi zaštitili uzbunjivače, a ti zakoni treba da se zasniaju na preovlađujućim međunarodnim standardima, uključujući i one koje su razvili Transparency International i Savet Evrope
- Vlada i privatni sektor moraju da podrže uzbunjivače i lica koja prijavljuju korupciju i da obezbede postupanje po predmetu prijave

Više detalja na:

<http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/istraivanja-o-korupciji/globalni-barometar-korupcije-gcb>

https://www.transparency.org/research/gcb/gcb_2015_16

Izveštaj Evropske komisije o Srbiji za 2016

U osvrtu na izveštaj Evropske komisije o Srbiji za 2016, na deo o korupciji, Nemanja Nenadić je ocenio da izveštaj sadrži preporuke i ocene stanja koje su dobro formulisane. U delu koji se odnosi na borbu protiv korupcije nismo zapazili ni jednu pogrešnu konstataciju ili preporuku. Ipak, Transparentnost Srbija smatra da bi značaj koji se daje pojedinim problemima ili rešenjima, to jest redosled prioriteta za borbu protiv korupcije, mogao biti drugačiji. Još važnije je da se pri čitanju i tumačenju briselskih poruka razume da Izveštaj ne obuhvata sva ključna pitanja borbe protiv korupcije.

Struktura ovogodišnjeg izveštaja je neobična. Naime, deo o korupciji u okviru početnih „političkih kriterijuma“ ne predstavlja samo skraćenu verziju opisa stanja i rezultata koji se daje u okviru poglavlja 23, već poseban tekst, pri čemu ugao posmatranja i uključivanja informacija u jedno ili u drugo poglavlje nisu uvek jasno prepoznatljivi. Pored toga, u sažetku izveštaja, pripremljenom unapred za novinare, nisu se našle neke od ključnih poruka koje se mogu pročitati u širem tekstu – da „nije ostvaren napredak u ostvarivanju prošlogodišnjih preporuka“.

Transparentnost Srbija smatra da je, sveukupno gledano, Izveštaj koristan za građane Srbije (i šteta je što će se sledeći pojaviti tek u martu 2018). Koliko će poruke iz Izveštaja biti korisne za nosioce vlasti, zavisi od toga šta im je cilj. Ako su voljni da kroz izgradnju institucija i vladavinu prava donesu Srbiji suštinski napredak, kritike i preporuke iz EK (a još pre one koje dobiju od sopstvenih građana), biće im od pomoći. Ako je vlastima jedini cilj da izveštaj bude „pozitivno intoniran“, kao što se može zaključiti po dosadašnjim reakcijama, onda će Srbija propustiti jedinstvenu priliku za antikorupcijske reforme, čak i ako bude na kraju primljena u EU.

Detaljnije na sajtu TS: <http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/konferencije/8835>

Mediji

Javna preduzeća - donatori, sponzori, humanitarci

Politika, 23. novembar 2016.

Kada se propiše da javno preduzeće može da sponzoriše aktivnosti koje omogućavaju "društveni napredak", to ostavlja prostor da se finansira bila šta. I u praksi se zaista finansira sve i svašta, pokazuje istraživanje koje sprovodi Transparentnost Srbija. Festivali, mesne organizacije penzionera, susreti mladih i starih, lokalni klubovi, ali i nacionalni sportski savezi, zaključuju se ugovori sa medijima koji imaju obavezu da promovišu delatnost JP, izdvajaju se milionski iznosi za "posredovanje pri kupovini avio karata i rezervaciju hotelskog smeštaja za službena putovanja". Novi Zakon o JP na snazi je od marta. Rok za razrešenje članova nadzornih odbora koji ne ispunjavaju nove, strože uslove istekao je u septembru, ali u istraživanju nalazimo primere koji pokazuju da ova obaveza nije izvršena. Nismo pronašli Program za dodatno stručno usavršavanje predsednika i članova nadzornih odbora u oblasti korporativnog upravljanja, koji je takođe trebalo usvojiti do septembra. Pojedini konkursi za izbor direktora, raspisani 2013. godine, još nisu okončani.

U međuvremenu Vlada Srbije usvojila je zaključak kojim bi trebalo da se JP gubitaši ograniče u trošenju novca. Ministar privrede najavljuje uvođenje reda, a dan posle toga ministar bez portfelja Milan Krkobabić objavljuje (<https://goo.gl/CtMk17>) da i on ima "plan za reformu javnih preduzeća" koji je predstavio premijeru i koji bi krenuo od izmena Zakona o JP.

U izjavi za "Politiku", saradnik Transparentnosti Srbija Zlatko Minić ukazuje da se problemi ne rešavaju zaključcima ili usvajanjem novih zakona, već striktnom primenom zakona, koji moraju da sadrže sankcije za prekršiće. "Politika" u tekstu prenosi i neke primere na koje smo naišli u dosadašnjem praćenju sprovođenja Zakona o JP:

Kraj „Resavičnim” sponzorstvima

Poreski obveznici subvencionisali su ove godine Rudnik „Resavica” sa 4,47 milijardi dinara, jer prihodi koje ostvaruje ovo preduzeće nisu dovoljni ni da isplati zarade svim zaposlenima. Istovremeno, poslovnim planom za ovu godinu predviđeno je da izdaci za sponzorstva i donacije budu 3,44 miliona dinara.

Isti iznos bio je zapisan i u planu poslovanja za 2015. godinu kada je „Resavica” takođe dotirana iz budžeta. Prethodne godine budžet „Resavice” za ove namene bio je dvostruko veći. Sredstva su srezana nakon što je javnost saznala da ovaj gubitaš deli nezarađeno i šakom i kapom. Na primer, 2013. godine ovo preduzeće višestruko je premašilo planirane izdatke. Umesto skromnih 450.000 dinara, koliko je bilo planirano poslovnim planom, ovo preduzeće dalo je 3,4 miliona dinara za sponzorstvo. Za donatorstvo je, umesto 500.000, otišlo 2,2 miliona dinara.

Sudeći prema najavi ministra privrede Gorana Kneževića država će staviti tačku na ovakvu praksu. Gubitaši, kako tvrdi resorni ministar, više neće biti ničiji sponzori.

- To više neće biti moguće. I to je definisano novim pravilima, koje smo uveli i jasno naveli u uputstvima za izradu godišnjih planova poslovanja za 2017. godinu. Jasno smo rekli da preduzeće koje dobija bilo koji procenat iz budžeta ne može da izdvaja sredstva za bilo kakva sponzorstva i donatorstva. Takođe, nijedno javno preduzeće neće moći, bez saglasnosti vlade, da kupi putničke automobile. Tako da ćemo i tu uvesti još reda - rekao je Knežević.

Vlada Republike Srbije usvojila je 17. novembra zaključak „za tekst smernica za izradu godišnjih programa poslovanja javnih preduzeća” kojim se ovakva praksa onemogućava. Tako se u tački 15. ovog zaključka navodi da „javno preduzeće koje koristi pare iz bučeta za finansiranje tekućeg poslovanja (zarade, materijalni troškovi i slično), kao i javna preduzeća koja su poslovala sa gubitkom prema poslednjem objavljenom finansijskom izveštaju ne mogu da planiraju sredstva za sponzorstvo i donacije”.

Zlatko Minić iz „Transparentnosti Srbija” ocenjuje da, ako država hoće suštinski da reši problem, onda treba da unese jasna ograničenja u Zakon o javnim preduzećima. Naši propisi dozvoljavaju gubitaši ma da daju subvencije, dodaje. I tu je osnovni problem, smatra naš sagovornik.

- Problem se ne rešava tako što se donese zaključak vlade, već tako što se zakonom definišu jasna ograničenja i predvidi sankcija za njihovo kršenje - smatra Minić.

Problem je što su sponzorstva i donacije u praksi široko definisani. Nije neuobičajeno da kompanije postave takve uslove da finansijsku podršku mogu da dobiju pojedinac ili organizacije „za aktivnosti i projekte kojima se omogućava društveni ekonomski i tehnološki napredak i realizacija inovativnih projekata”. Kad se tako široko definišu ovi izdaci onda pomoć može da dobije bilo ko, smatra Minić. Takvi rashodi mnogo više upadaju u oči kod lokalnih javnih preduzeća, smatra naš sagovornik.

- Lokalna preduzeća često doniraju verske zajednice, sportske klubove, udruženja penzionera, kulturnometinička društva. Ja, na primer, volim sport i podržavam ga, ali ne znam da li to treba da rade javna preduzeća - kaže Minić.

On dodaje da su ove kompanije obavezne da na kvartalnom nivou javno objave sve podatke o pojedinačnim sponzorstvima i donacijama, ali da to ne čine svi. Tako na primer u „Transparentnosti” kažu da „Elektromreže Srbije” takve podatke ne objavljuju. Minić takođe navodi primer „Resavice” kojoj su kriterijumi za dodelu ove vrste sredstava široko postavljeni. Tako ova kompanija može da donira sredstva i za verske zajednice i za sport, na primer. Lokalni karate klub, tako dobija novac iz budžeta ove firme, ali su i mesne organizacije penzionera korisnici ovih sredstava. Novac iz ove kompanije je tokom 2015. godine potrošen i za održavanje Olimpijade trećeg doba.

„Transparentnost” je utvrdila i da su „Putevi Srbije” humanitarni dečji kamp za decu zaposlenih na Kopaoniku platili milion dinara. - To je recimo jedna privilegija koju deca zaposlenih u privatnom sektoru nemaju - uočio je Minić.

Malo konkretnih rezultata

Danas, 19. novembra 2016.

Programski direktor Transparentnosti Srbija Nemanja Nenadić za dnevni list Danas analizirao je učinak Vlade Srbije, izabrane pre tačno 100 dana, u oblasti borbe protiv korupcije.

- Ocena se može davati u odnosu na sopstvena obećanja (ekspoze premijera), obaveze iz akcionog planaza poglavlje 23 EU integracija i drugih strateških dokumenata, primenu postojećih zakona i sa aspekta potrebe da borba protiv korupcije bude efikasna i sveobuhvatna a rad pravosuđa odgovoran, zakonit i efikasan i po svim merilima bi mogla da glasi - nešto se radi, ali ne dovoljno - kaže za Danas Nenadić.

On ističe da ekspoze premijera predstavlja razočaranje u pogledu značaja koji se pridaje borbi protiv korupcije, kada se uporedi sa onim što je obećano 2014, a pogotovo 2012.

- To jeste ozbiljan problem zato što aktuelna Vlada ima realnu priliku koju niti je imala niti će imati i jedna druga - da se uz korisni pritisak EU integracija, pored postojećih zahteva građana, konačno izgradi sistem borbe protiv korupcije. Ekspoze je sadržao i "zanemarivanje" stvarnosti kada je reč o

oceni postojećeg stanja npr. u rečenici da "Srbija uspešno primenjuje svoju Strategiju za borbu protiv korupcije iz 2013. godine", iako precizni pokazatelji govore potpuno suprotno (probijanje rokova, nerealizovane obaveze) - smatra Nenadić.

Problem je što sada (za razliku od 2012) ni na nivou političkih obećanja nema postupanja po obavezujućim odlukama i preporukama nezavisnih državnih organa (Agencija za borbu protiv korupcije, Zaštitnik građana, Poverenik za informacije, Državna revizorska institucija ...). U postupanju aktuelne Vlade nema za sada vidljivih promena u praksi postupanja u oblastima koje su i prethodnih godina bile problematične, kao što su organizovanje javnih rasprava u pripremi zakona (ne poštuje se uvek), postavljanje vršilaca dužnosti na čelu javnih preduzeća i višim položajima u administraciji umesto na osnovu konkursa, a nema ni detaljnih analiza isplativosti pre zaključivanja međunarodnih ugovora o infrastrukturnim projektima i zaduživanju.

Prema rečima Danasovog sagovornika, nova-stara Vlada je do sada izašla sa nekim predlozima zakona koji je trebalo da se odavno nađu na dnevnom redu, poput promena u organizaciji tužilaštava i policije

za borbu protiv korupcije, sprovođenje finansijskih istraga i izmenu definicije pojedinih dela privrednog kriminala.

- Tu ima korisnih rešenja, mada mislim da je neupitno da ni do sada zakoni nisu bili glavna prepreka za otkrivanje i gonjenje korupcije, već okolnost da je izričita ili prećutna politička saglasnost preduslov da se istraga otvori u "osetljivim" predmetima. S druge strane, ni u ovim izmenama Krivičnog zakonika nema stvari koje smo u proteklih 7-8 godina ukazivali da treba učiniti da bi borba protiv korupcije bila efikasnija - uvođenje krivičnog dela "nezakonitog bogaćenja" iz Konvencije UN protiv korupcije, preciziranje krivičnih dela koje se odnose na nezakonito finansiranje partija, lažno prijavljivanje imovine funkcionera, javne nabavke, kupovinu glasova, propisivanje krivičnog dela u slučaju odmazde prema uzbunjivačima, itd. - kaže Nemanja Nenadić za Danas.

On podseća da je sa zakašnjenjem objavljen i nacrt Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije, koji je, kako kaže, mogao biti bolji, a nema ni naznaka o tome kada će se pojaviti izmene Zakona o pristupu informacijama, Zakona o finansiranju političkih aktivnosti ili Zakon o lobiranju.

